

Efter Gaza

– en rörigare och farligare värld

CHRISTIAN ANDERSSON

Tiden för den västerländska föreskrivna menyn är över, och den nya menyn, även om den är starkt påverkad av två köksmästare, håller fortfarande på att skrivas. (Alec Russel i *Financial Times* 21 augusti 2023)

Under 2023 blev motsättningarna mellan ”väst”, framför allt G7-länderna, och ”det globala syd”, framför allt Brics-länderna Brasilien, Ryssland, Indien, Kina och Sydafrika, ett återkommande tema i globala säkerhetsanalyser. Den 1 januari 2024 anslöt sig Egypten, Etiopien, Förenade Arabemiraten, Iran och Saudiarabien till Brics, som därmed omfattar närmare hälften av världens befolkning (ca 46 procent). Att fyra länder i Mellanöstern, som har en lång historia av inbördes konflikter, blir medlemmar av samma globala klubb påverkar fred och säkerhet i regionen, men också globalt. Till det bättre eller till det sämre? I vilket fall som helst, utvecklingen i Mellanöstern sedan hösten 2023 har åter satt Israel–Palestina-frågan på den politiska dagordningen och har också gett antiimperialismen ny ammunition.

*

Under föregående år publicerade *Financial Times* en serie artiklar under den gemensamma rubriken ”The rise of the middle powers” i den nya geopolitiska världsordningen. Många andra västerländska medier var inne på samma tema. Anledningen var de stora förändringarna i kartan

över internationella relationer, framkallade av krig i Europa och i Mellanöstern, och framväxten av nya grupperingar av icke-västerländska stater, såsom Brics. Vid det femtonde Brics-toppmötet i Johannesburg i augusti 2023 inbjöd man sex nya nationer att ansluta sig till organisationen från och med den 1 januari 2024, nämligen Argentina, Egypten, Etiopien, Iran, Saudiarabien och Förenade Arabemiraten. Det innebar en viktig förskjutning mot Mellanöstern och oljeexporterande länder med stort inflytande på globala oljepriser. Saudiarabien svarar för omkring 12 procent av den globala produktionen genom Aramco, världens största och mest lönsamma oljebolag. Förenade Arabemiraten svarar för omkring 4 procent och Iran för omkring 3 procent. ”Det är dags för västländerna att överge sin arrogans och börjar ta Brics på allvar”, skriver ekonomen Thomas Piketty i *Le Monde* (11/12 november 2023).

Minsta gemensamma nämnaren för Brics medlemsstater har hittills varit en mer eller mindre aggressiv antiväst-retorik. I övrigt har varje land haft sina egna agendor och prioriteringar. Några av dessa prioriteringar är del av en global strategi, som supermakten Kinas ambition att skapa ett alternativ till det kapitalistiska G7 och att binda upp så många icke-västliga länder som möjligt med lån, krediter och investeringar. Ryssland saknar Kinas finansiella och industriella resurser. Men genom att sälja billig olja och antivästlig retorik försöker man vinna internationellt stöd för sin version av västmakternas ondska och för det berättigade i den fullskaliga invasionen av Ukraina. Ryska legosoldater är också alltmer välkomnade av afrikanska militärer och krigsherrar och har ersatt den franska närvaron i Sahel efter militärkupperna i Mali, Burkina Faso och Niger. Den blivande supermakten Indien har bland annat en gammal kontrovers med väst om notan för den globala klimatkrisen. För andra länder, som Brasilien och Sydafrika, är antiväst-retoriken ett utslag av frustration över ojämlika handelsrelationer. I tjugofem år har EU förhandlat om ett frihandelsavtal med latinamerikanska Mercosur (Argentina, Brasilien, Paraguay, Uruguay och Venezuela), utan avslut, inte minst på grund av protektionistiska strömningar i vissa EU-länder (Belgien, Frankrike, Nederländerna och Österrike) (*Le Monde* 11 december 2023).

De fem nya medlemmarna i Brics kan ha olika skäl att ansluta sig, inrikespolitiska eller utrikespolitiska, ekonomiska eller strategiska.

Utvidgningen innebär sannolikt nya konfliktytor och nya krav på jämkning och kompromiss inom gruppen, om den vill driva konkreta frågor på det internationella planet. Kommer en traditionell USA-allierad som Saudiarabien att vara bekväm med Brics retoriska flaggskepp, kravet på ett nytt internationellt finanssystem i syfte att reducera dollarns hegemoni? Gulfstaternas valutor är kopplade till dollarn och deras offentliga investeringar är i stor utsträckning i amerikanska tillgångar (*Financial Times* 23 augusti 2023). Kommer det utvidgade Brics att nöja sig med mer eller mindre symboliska reformer av maktfördelningen i institutioner som Internationella valutafonden och Världsbanken? USA:s ekonomiska och finansiella dominans i den ekonomiska världsordningen har varit en huvudfråga i Brics allt sedan grupperingen bildades år 2009. Att Argentinas nyvalde president Javier Milei i december 2023 meddelade att landet drog tillbaka sin tidigare medlemsansökan var knappast förvånande. Ett av Mileis vallöften för att komma till rätta med landets skenande inflation (upp emot 150 procent under 2023) var att ersätta den argentinska peson med den amerikanska dollarn. Under valkampanjen kallade han den kinesiska regeringen för ”mördare” och sa att han inte ville samarbeta med kommunisterna, trots att Kina är en av Argentinas viktigaste handelspartner (*BBC News* 29 december 2023).

Ytterligare ett dussin länder rapporteras vara formella Brics-kandidater, fyra av dem från arabvärlden, Algeriet, Bahrain, Kuwait och Palestina, en heterogen blandning av länder med olika förhållanden till USA och Europa. I augusti 2023 bad den algeriska regeringen landets 586 privata skolor att sluta undervisa ämnen på franska. *La francophonie* är det franska imperiets sista symboliska bastion. ”Mellan väst på tillbakagång och syd på framgång, är tiden inne för kalibrering. Det går snabbt och det är brutalt” kommenterade *Le Mondes* chefredaktör (27 september 2023). Några av dessa nya länder kommer troligen att bli inbjudna att ansluta sig under Brics-toppmötet 2024. Det är en aning paradoxalt att alla dessa nuvarande och kommande Brics-länder i Mellanöstern och Nordafrika i decennier varit medlemmar av Alliansfria rörelsen, Non-Aligned Movement (NAM), vars huvudsyfte en gång i tiden var att fungera som motvikt till den tudelade världen och de två dåvarande supermakterna USA och Sovjetunionen.

En avgörande skillnad mellan NAM och Brics är att Sovjetunionens arvtagare, Ryssland, är medlem av den senare. Varför är det så? Politologen Ivan Krastev har ett enkelt och kanske förbryllande svar på frågan: "Ryssland är inte längre en supermakt!" Till skillnad från Sovjetunionen är Ryssland, enligt Krastev, en "mellanmakt", en regional stormakt, lik så många andra stora regionala länder runt om i världen: "Det är regionala maktens sedvanliga privilegium att inte hatas utanför sin region; Moskva åtnjuter nu detta privilegium" (*Financial Times* 22 februari 2023). Krastev har ingen tydlig definition på "mellanmakt". Befolkningsmängd, ekonomisk och militär styrka är nyckelkriterier men också andra faktorer, typ "internationell aktivism". Qatar är ett mycket, mycket litet land – bara omkring 330 000 medborgare (Herb 2023, s. 663) – men ganska inflytelserikt när det gäller hur regionala konflikter utvecklas.

Redan för ett halvt sekel sedan försökte den dåvarande algeriske presidenten Houari Boumedienne lansera ett projekt för att motarbeta nykolonialism och västmakternas ekonomiska dominans genom att utveckla mer jämlika relationer mellan de gamla kolonialmakterna och den nya självständiga "tredje världen". Projektet döptes till New International Economic Order, NIEO. I maj 1974 antog FN:s generalförsamling en deklaration och ett handlingsprogram för denna nya världsordning. Man får nog säga att handlingsprogrammet rann ut i sanden. Så sent som 2018 antog Generalförsamlingen en ny resolution, Towards a New International Economic Order. Det inledande rörelseadverbet, *towards*, indikerar att resan mot den nya världsordningen betraktas som mer komplicerad år 2018 än vad den gjorde år 1974.

En ny omständighet är att USA har förlorat sin "unipolära" position. Under decennierna mellan Sovjetunionens fall och Folkrepubliken Kinas status som supermakt var USA ensam herre på täppan. Vilka är då "mellanmakternas" strategier i ett nytt internationellt landskap? Är det "kallblodig realpolitik" som gäller för att maximera en regims säkerhet och överlevnad? Eller handlar det om att befästa den egna ideologin och etnonationalistiska identiteten eller till och med att försöka sprida ideologin geografiskt, i närområdet eller globalt? Det är frågor som står i centrum i den klassiska statsvetenskapliga diskussionen mellan realistisk och konstruktivistisk konfliktteori (Lynch 2023, s. 346). Sannolikt

är det så att dessa båda synsätt inte är antagonistiska utan snarare komplementära. Ideologi och identitet är betydelsefulla inslag i stabilitet och säkerhet och vice versa. Låt oss titta på Saudiarabien och Förenade Arabemiraten, två dominerande oljestater som traditionellt återfinns i den västliga intressesfären, och på Iran, som alltsedan inbördeskriget i Syrien samarbetat allt närmare med Ryssland.

I den 16:e utgåvan av det encyklopediska samlingsverket *The Middle East* skriver Marc Lynch att Mellanöstern är en pålitlig del av USA:s intressesfär:

USA har behållit en dominerande ställning i gulfstaterna och Levanten sedan 1991, och åtnjuter robusta allianser med nästan alla stater i Mellanöstern förutom Iran och Syrien. (Lynch 2023, s. 345)

Enligt Lynch är dessa ”robusta allianser” baserade på de enväldiga regimerna i Mellanöstern och deras strävan att garantera sin egen säkerhet och överlevnad. Den arabiska våren och Muslimska brödraskapets periodvisa valframgångar är påminnelser om bräckligheten i en del av de auktoritära systemen. Mellanösterns autokrater är tvungna att navigera försiktigt mellan utrikespolitikens Skylla och inrikespolitikens Karybdis, mellan relationen till främmande makter och de egna medborgarnas hjärtefrågor. Helt klart är att en politisk ledare i Mellanöstern tenderar att bli mycket mer pragmatiskt pro-USA och pro-israelisk än sin mer eller mindre maktlösa befolkning (Lynch 2023, s. 375). Så var det åtminstone före den 7 oktober 2023. Utvecklingen efter detta ödesdatum tyder på att det är tveksamt om allianserna längre kan kallas ”robusta”.

Hamas våldsamma attack på Israel den 7 oktober och Israels blodiga hämnd på Gazas civilbefolkning har dramatiskt ändrat spelreglerna, även om det är svårt att bedöma effekterna på längre sikt. När detta skrivs befinner vi oss fortfarande mitt i det dramatiska skeendet. I vilket fall som helst, omedelbart efter attacken beslöt Saudiarabien att pausa samtalen med Israel om ”normalisering”. *Le Monde* gjorde tidigt bedömningen att ”ju häftigare israelisk reaktion och ju fler palestinska offer, desto mer ser denna normalisering ut som en illusion” (9 oktober 2023). Fyra nya arabiska stater hade öppnat för fulla diplomatiska relationer med Israel under 2020, inom ramen för de så kallade Abraham-avtalen.

President Trump hade lagt fram en rad incitament för att länderna skulle normalisera relationerna med Israel, till exempel avancerade F-35-flygplan till Förenade Arabemiraten och erkännande av Marockos suveränitet över Västsahara (Tessler 2023, s. 152). Västsahara är en viktig nationell angelägenhet i Marocko, men det är faktiskt också Palestina. Efter den 7 oktober skanderade marockanerna ännu en gång på gatorna de välkända slagorden från arabiska våren: *Ash-shab yurid isqat ...*, ”Folket vill störta ...”, men denna gång inte ”störta regimen” (*an-nizam*) utan ”störta normaliseringen” (*al-ittifaq*) (*Le Monde* 25 oktober 2023).

Egypten har fulla diplomatiska relationer med Israel sedan fredsöverenskommelsen 1980 och det har också Jordanien sedan 1994. Men efter Israels bombning den 31 oktober av flyktinglägret Jabalia i norra Gaza utvisade Jordanien Israels ambassadör och återkallade sin chefsdiplomat. President al-Sisi och kung Abdullah II kritiserade häftigt det internationella samfundets ”dubbla budskap” vid fredsmötet i Kairo i oktober 2023. De anklagade väst för att låta Israel komma undan med sådana brott mot civila som man fördömde i andra sammanhang (*Le Monde* 22 oktober 2023). Vid de två omröstningarna i FN:s generalförsamling om Ukraina 2022 (ES-11/1) och om Gaza 2023 (ES-10/21) fanns tydliga tendenser till just sådana ”dubbla budskap”. Fem länder röstade emot att fördöma Rysslands invasion (Belarus, Eritrea, Nordkorea, Ryssland och Syrien) och 35 länder la ner sina röster, däribland de stora Brics-länderna Kina, Indien och Sydafrika. Brasilien stödde däremot resolutionen. Fjorton länder röstade emot uppropet om omedelbart vapenstillstånd i Gaza. Fyra EU-länder, Österrike, Kroatien, Tjeckien och Ungern, förenade sig med USA, Israel och ett antal mindre önationer i Stilla havet (*UN News* 26 oktober 2023). 44 länder la ner sina röster (däribland Sverige). År 2022 röstade nästan alla dessa 58 länder för ett fullständigt tillbakadragande av ryska trupper från Ukraina. Indien var åtminstone konsekvent och avstod från att rösta i båda omröstningarna.

En annan komplicerad ”normalisering” i Mellanöstern är de olika ländernas relationer till Iran. Mehrzad Boroujerdi ger den vanliga bilden av Irans vänner och fiender i *The Middle East*:

Iran upprätthåller starka allianser med Syrien såväl som med Irak sedan den USA-ledda invasionen 2003 som avsatte Saddam Hussein. Landet har också

starka band till Hizbollah i Libanon, Hamas i Gazaremsan och huthirörelsen i Jemen. Irans relationer med Bahrain, Egypten, Israel, Saudiarabien och Förenade Arabemiraten är dock fortfarande problematiska. Försämringen av relationerna med Saudiarabien är särskilt oroande, eftersom det har fördjupat klyftan mellan sunni och shia i regionen. (Boroujerdi 2023, s. 468)

Ett särskilt problem för gulfstaterna är Irans kärnkraftsprogram och eventuella utveckling av kärnvapen. Under en intervju med Fox News i september 2023 underströk den saudiske kronprinsen Mohammed bin Salman att Riyadh måste skaffa sina egna kärnvapen om Teheran förverkligade sina kärnvapenambitioner. Men under 2023 rapporterade internationella medier också om närmanden mellan Teheran och Riyadh, som återupprättandet av de diplomatiska förbindelserna i mars 2023 och det relativt fungerande vapenstillståndet i Jemen, framförhandlat under 2022 av FN:s särskilda sändebud.

Huthirörelsen i Jemen (rörelsens grundare hette Husain Badr al-Din al-Huthi) beväpnas förvisso av Iran med avancerade drönare, kryssningsmissiler och ballistiska missiler, som kan nå hela Mellanöstern inklusive Israel. Kring årsskiftet 2023/2024 överraskade huthierna världen med att börja skjuta mot den kommersiella sjöfarten i Röda havet. Men ”Guds anhängare” (*Ansar Allah*), som de kallar sig själva, är inte fjärrstyrda från Teheran. De har sin egen agenda, styrd av Mellanösterns mest kompromisslösa antiimperialism riktad mot ”den amerikansk-sionistiska alliansen”. Både Saudiarabien och Iran kan ha starka inrikespolitiska skäl för att överdriva graden av samordning mellan Teheran och huthierna (Phillips 2023, s. 912). I attackerna mot sjöfarten genom Röda havet har huthierna funnit ett betydligt effektivare vapen för att få stopp på den israeliska terrorn i Gaza än libanesiska Hizbollahs sporadiska raketer mot norra Israel. Omvärlden har sett att ”Guds anhängare” kan kriga i decennier utan att besegras.

Egypten förlorar viktiga inkomster i utländsk valuta från Sueztrafiken, som den hårt ansträngda ekonomin så väl behöver. Saudiarabien förlorar trafik till sina hamnar i Röda havet. Men båda länderna ligger påtagligt lågt när det gäller hotet mot sjöfarten. Saudiarabien ledde en koalition av muslimska stater i ett blodigt krig mot huthierna 2015–2022, uppbackade av amerikansk och brittisk logistik. De två länderna tycks inte

ha den minsta lust att ge sig in i det jemenitiska getingboet igen. Dessutom har huthierna blivit de arabiska gatornas nya idoler. De kan lyckas med något som de arabiska huvudstäderna inte klarat av, nämligen att öka det globala trycket för ett vapenstillestånd i Gaza och en tvåstatslösning för Palestina. Därför kommer Saudiarabien och Egypten knappast att ge sitt stöd till USA:s och Storbritanniens bombningar av huthiernas militära infrastruktur. Helt klar är att Mellanösterns enväldshärskare har att navigera i en alltmer oförutsägbar och alltmer explosiv omgivning. Gamla lojaliteter måste omprövas i skenet av nya aktörer och nya politiska, ekonomiska och militära hot. Det handlar om riskspridning genom diversifierade vapenköp, nya handelsvägar, inte minst för oljan, och nya ekonomiska intressesfärer, typ turism. Oljelandet Förenade Arabemiraten har till exempel blivit ett av världens mest besökta turistländer.

Le Mondes korrespondent i Mellanöstern menar att Riyadh helt enkelt har övergett den gamla spelplanen ”olja i utbyte mot säkerhet” i relationerna med USA (25 september 2023). Den nya spelplanen är kronprins Mohammed bin Salmans storslagna utvecklingsplan, Vision 2030. För att kunna bekosta de väldiga investeringarna i ny ekonomisk och social infrastruktur, som är nödvändiga för tiden efter oljan, måste Saudiarabien vända sig österut. Landet måste börja odla kontakterna med två av USA:s ärkefiender, Kina som huvudköpare av saudisk olja och Ryssland som huvudallierad i oljekartellen Opec+. De två ledande oljeproducerande länderna har gjort gemensam sak för att hålla priset per fat på högsta möjliga nivån. I oktober 2022 annonserade Saudiarabien i Opec+ en minskning av sina produktionsmål och priserna per fat ökade till 80–90 dollar, vilket i sin tur spädde på inflationen och minskade tillväxten i Europa. Bidenadministrationen bad Riyadh att avvakta med produktionsminskningen men utan resultat. En beviljad amerikansk immunitet för kronprinsen för att ha beordrat mordet i Istanbul 2018 på *Washington Post*-skribenten Jamal Khashoggi hjälpte föga. En utvidgning av Mellanösternkonflikten, som också drabbar oljan, skulle drabba den globala ekonomin hårt. Minnet av det arabiska oljeembargot 1973 är fortfarande levande hos en äldre generation.

Hur som helst, Saudiarabien köper fortfarande sina vapen från USA och EU. Enligt Sipri (2023) var landet världens största vapenimportör

efter Indien under åren 2016–2022. Förenade Arabemiraten har länge varit vapenkund hos USA men har börjat diversifiera sina köp mot Turkiet och Ryssland. Landet kommer som nummer elva i Sipris ranking av vapenimportörer, före Ukraina som är nummer fjorton: ”Förenade Arabemiratens ledare Sheikh Mohamed bin Zayid al-Nahyan har i flera år använt sin lilla stats militära skicklighet och finansiella eldkraft för att säkerställa att den spelar i en högre liga än förväntat” (*Financial Times* 23 augusti 2023). Shejken accepterar fortsatt närvaro av det amerikanska flygvapnets bas i Abu Dhabi trots bittra reaktioner på den amerikanska passiviteten efter attacken från iranska drönare mot landets oljeinfrastruktur 2022. Saudierna blev heller inte särskilt glada när amerikanerna inte reagerade på attacken med iranska drönare mot Aramcos raffinaderi 2018.

De oljeproducerande länderna lyckades avvärja en tidtabell för utfasningen av fossila bränslen vid toppmötet COP28 i Dubai i december 2023. Men den globala uppvärmningen och klimatförändringarna är viktiga faktorer bakom Saudiarabiens strävan att minska sitt beroende av oljeinkomster. Förr eller senare kommer de inkomsterna att minska, även om en ”framtid utan olja” är mer avlägset än år 2030. Utvecklingsstrategin Vision 2030 har som mål att skapa en ny ekonomisk bas för en framtid utan världens mest omfattande oljeinkomster. Visionen presenterades år 2016 av kronprinsen. Som i de flesta länder i världen påverkade covid-19-pandemin ekonomiska aktiviteter i Saudiarabien negativt, affärer lades ner och turismen reducerades. Dina Al Sawayel skriver i *The Middle East* (2023, s. 746–747) att Saudiarabiens största utmaning är att balansera minskande inkomster å ena sidan och ökande behov å den andra. Utmaningen handlar inte minst om de unga generationernas framtidsförväntningar.

Den demografiska statistiken i den 16:e utgåvan av *The Middle East* visar att befolkningsandelen under 25 år är mycket lägre i Saudiarabien (39 procent) än i grannländerna Egypten (52 procent), Irak (58 procent) och Jordanien (53 procent). Samtidigt är majoriteten av Saudiarabiens 35 miljoner invånare saudiska medborgare, till skillnad från situationen i Förenade Arabemiraten och Qatar. Andelen medborgare i Förenade Arabemiraten kan vara så låg som just över tio procent, bara en tiondel av landets tio miljoner invånare. Gästarbetare från Sydasiens utgör den stora

majoriteten. Landets monark, Sheikh Mohamed bin Zayid al-Nahyan, slipper ta hänsyn till en bred majoritets hjärtefrågor.

Saudiarabiens Vision 2030 sägs vara inspirerad av Förenade Arabemiratens lyckade satsningar för att utvecklas till regionens dominerande knutpunkt för handel och finans. Förenade Arabemiraten attraherar stora grupper turister från hela världen, inklusive Ryssland och Israel. I själva verket är också turistindustrin en av hörnpelarna i det saudiska Vision 2030-projektet. Den ska skapa en miljon nya arbetstillfällen och tredubbla turistsektorns bidrag till bruttonationalprodukten. *Financial Times* korrespondent i Riyadh skriver ”att det återstår att se om det djupt konservativa kungariket, där alkohol är förbjudet och ogifta par kan åtalas, kommer att kunna tävla med feststämningen i Dubai eller med kombinationen av badstränder och mångtusenårig historia i Egypten” (1 februari 2023).

Kronprins Mohammed bin Salman har också lanserat ett antal sociala reformer med ambitionen att begränsa den religiösa polisens inflytande och modifiera några av de strikta lagarna om manligt förmyndarskap. Han har gett kvinnor rätt att studera, köra bil, resa, arbeta och göra karriär. Målsättningen i Vision 2030 är att andelen kvinnor på arbetsmarknaden ska öka till minst 30 procent. Den verkar redan ha överträffats. Andelen kvinnor på arbetsmarknaden ska ha ökat från 18 procent 2016 till 37 procent 2022 (*Le Monde* 16 april 2023). Både män och kvinnor är kraftigt undersysselsatta i Saudiarabien. Cammett, Diwan och Heydemann konstaterar i kapitlet ”The political economy of development in the Middle East” i antologin *The Middle East* (2023, s. 339) att ”för närvarande är bara 35 procent av den arbetsföra befolkningen sysselsatt och denna sysselsättning finns huvudsakligen inom lågproduktiva statliga jobb”. Arbetsmarknadsstatistiken gör att man kan ställa sig frågan om saudiska kvinnor så småningom kommer att ha högre sysselsättningsgrad än männen. Vad händer med Saudiarabien den dagen de saudiska kvinnorna dominerar arbetsmarknaden?

Thomas Piketty menar alltså att västländerna ska börja ta Brics på allvar och dela med sig av sin makt och sitt välstånd. Ett problem som Piketty väljer att inte ta upp är att Brics-länderna är så enormt olika, ekonomiskt, politiskt och militärt. Bland de tio Brics-länderna efter utvidg-

ningen den 1 januari 2024 varierar BNP per capita från över 70 000 dollar i Förenade Arabemiraten till 2 500 dollar i Etiopien. Indien och Kina har över 1,4 miljarder invånare, Förenade Arabemiraten har 10 miljoner, varav kanske bara en miljon medborgare. Kina är världens största exportland, Etiopien ett av världens minsta. Ryssland, Kina och Indien är kärnvapenmakter. Sydafrika och Brasilien är fria stater, demokratier, enligt Freedom House (2023). Indien är delvis fritt. Kina och Ryssland och samtliga fem nya Brics-länderna är ofria diktaturer. Brasilien och Sydafrika har under-tecknat och ratificerat Romstadgan 1998 och gett Internationella brottmålsdomstolen i Haag jurisdiktion att åtala krigsbrott, aggressionsbrott och brott mot mänskligheten. President Putin, som fällt i domstolen, tvingades till sist ställa in sitt deltagande i Brics årliga möte i Johannesburg i augusti 2023. Egypten och Förenade Arabemiraten har signerat statuterna men inte ratificerat. Resten av länderna vill uppenbarligen inte vara uppbyggda av ett multilateralt normsystem.

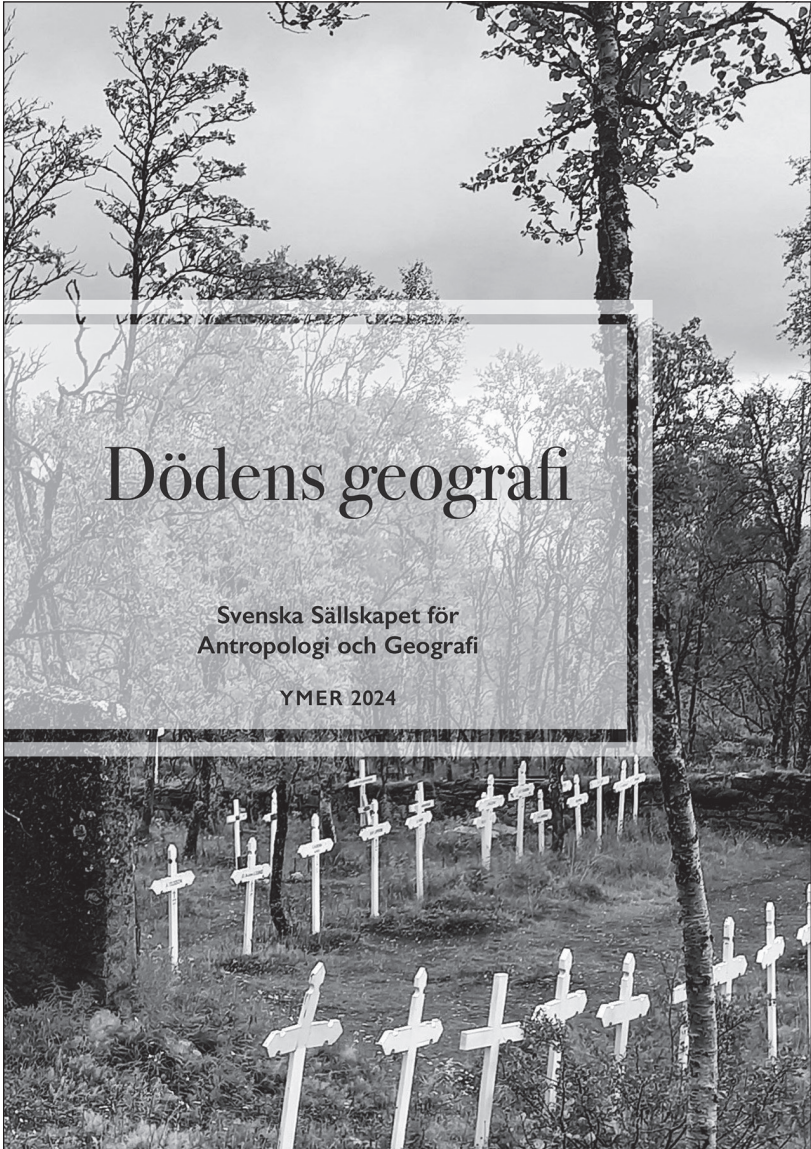
Så hur ska då västländerna förhålla sig till den mångfasetterade Bricsklubben i sin helhet? ”Först och främst, sluta upp med att dela ut läxor i rättvisa och demokrati till hela världen!” Det är Pikettys råd. Sant att många länder i väst genom historien inte skaffat sig särskilt starka meriter när det gäller att respektera mänskliga rättigheter i andra länder. Men hellre läxor än bomber.

Referenser

- Al Sawayel, Dina 2023, ”The Kingdom of Saudi Arabia”, i Ellen Lust (red.), *The Middle East*. London: Sage, s. 727–747
- BBC News* 29 december 2023, ”Argentina pulls out of plans to join Brics bloc”, av Robert Plummer, <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-67842992> (16 januari 2024)
- Boroujerdi, Mehrzad 2023, ”Iran”, i Ellen Lust (red.), *The Middle East*. London: Sage, s. 443–470
- Cammett, Melani, Ishac Diwan & Steven Heydemann 2023, ”The political economy of development in the Middle East”, i Ellen Lust (red.), *The Middle East*. London: Sage, s. 301–343
- Financial Times* 1 februari 2023, ”Saudi Arabia seeks place on tourist map with ambitious foreign visitor push”, av Samer Al-Atrush, <https://www.ft.com/content/710ee501-e8b4-450e-ba19-298dae122ea4> (18 september 2023)

- Financial Times* 22 februari 2023, "For many outside the west, Russia is not important enough to hate", av Ivan Krastev, <https://www.ft.com/content/01b69c54-d679-4c86-8dc8-1fff649bf424> (18 september 2023)
- Financial Times* 21 augusti 2023, "The à la carte world: our new geopolitical order", av Alec Russell, <https://www.ft.com/content/7997f72d-f772-4b70-9613-9823f233d18a> (18 september 2023)
- Financial Times* 23 augusti 2023, "'Bridges with everyone': how Saudi Arabia and UAE are positioning themselves for power", av Andrew England, <https://www.ft.com/content/3889c33d-4830-407c-a3f6-f9e3cfaa35f> (18 september 2023)
- Freedom House 2023, "Nations in transit 2023: War deepens a regional divide", <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2023/war-deepens-regional-divide> (22 september 2023)
- Herb, Michael 2023, "The lower Gulf states", i Ellen Lust (red.), *The Middle East*. London: Sage, s. 639–667
- Le Monde* 16 april 2023, "En Arabie saoudite, le grand bond en avant des femmes", av Hélène Sallon, https://www.lemonde.fr/international/article/2023/04/16/en-arabie-saoudite-le-grand-bond-en-avant-des-femmes_6169713_3210.html (18 september 2023)
- Le Monde* 25 september 2023, "L'Arabie saoudite n'est plus inféodée aux Etats-Unis et son regard est désormais tourné vers l'Est, vers la Chine et la Russie", av Jean-Michel Bezat, https://www.lemonde.fr/idees/article/2023/09/25/l-arabie-saoudite-n-est-plus-infeodee-aux-etats-unis-et-son-regard-est-desormais-tourne-vers-l-est-vers-la-chine-et-la-russie_6190835_3232.html (25 september 2023)
- Le Monde* 27 september 2023, "Entre l'Occident en recul et le Sud qui s'affirme, l'heure de rééquilibrage est venue. Ça va vite et c'est brutal", av Sylvie Kauffman, https://www.lemonde.fr/idees/article/2023/09/27/entre-l-occident-en-recul-et-le-sud-qui-s-affirme-l-heure-du-reequilibrage-est-venue-ca-va-vite-et-c-est-brutal_6191154_3232.html (27 september 2023)
- Le Monde* 9 oktober 2023, "Après l'attaque du Hamas, les Etats-Unis face au mirage du 'nouveau Moyen-Orient'", av Piotr Smolar, https://www.lemonde.fr/international/article/2023/10/08/apres-l-attaque-du-hamas-les-etats-unis-face-au-mirage-du-nouveau-moyen-orient_6193211_3210.html (9 oktober 2023)
- Le Monde* 22 oktober 2023, "Guerre Israël-Hamas: au sommet du Caire, des appels à une aide humanitaire et des divisions marquées entre Européens et Arabes", av Laure Stephan, https://www.lemonde.fr/international/article/2023/10/22/guerre-israel-hamas-au-sommet-du-caire-des-appels-a-une-aide-humanitaire-et-des-divisions-marquees-entre-europeens-et-arabes_6195982_3210.html (22 oktober 2023)
- Le Monde* 25 oktober 2023, "Au Maroc, la rue continue de se mobiliser pour Gaza en dépit du rapprochement entre Rabat et Tel-Aviv", av Aurélie Collas, https://www.lemonde.fr/afrique/article/2023/10/25/au-maroc-la-rue-continue-de-se-mobiliser-pour-gaza-en-depit-du-rapprochement-entre-rabat-et-tel-aviv_6196448_3212.html (3 november 2023)

- Le Monde* 11/12 november 2023, "Il est temps que les pays occidentaux sortent de leur arrogance et prennent les BRICS au sérieux", av Thomas Piketty, https://www.lemonde.fr/idees/article/2023/11/11/thomas-piketty-il-est-temps-que-les-pays-occidentaux-sortent-de-leur-arrogance-et-prennent-les-brics-au-serieux_6199492_3232.html (3 januari 2024)
- Le Monde* 11 december 2023, "L'Union européenne a mieux à offrir au Brésil qu'un accord commercial 'viande contre voitures', vestige du monde d'avant", av Laurence Dubin m.fl., https://www.lemonde.fr/idees/article/2023/12/11/l-union-europeenne-a-mieux-a-offrir-au-bresil-qu-un-accord-commercial-viande-contre-voitures-vestige-du-monde-d-avant_6205113_3232.html (18 januari 2024)
- Lynch, Marc 2023, "International relations", i Ellen Lust (red.), *The Middle East*. London: Sage, s. 345–378
- Phillips, Sarah G. 2023, "Yemen", i Ellen Lust (red.), *The Middle East*. London: Sage, s. 893–916
- Sipri 2023, "Trends in international arms transfers, 2022", Sipri Fact Sheet mars, <https://www.sipri.org/publications/2023/sipri-fact-sheets/trends-international-arms-transfers-2022> (10 oktober 2023)
- Tessler, Mark 2023, "The Israeli-Palestinian conflict", i Ellen Lust (red.), *The Middle East*. London: Sage, s. 77–154
- UN News* 26 oktober 2023, "UN General Assembly adopts Gaza resolution", <https://news.un.org/en/story/2023/10/1142847> (1 november 2023)

Svenska Sällskapet för Antropologi och Geografis årsbok
Ymer för 2024 har tema Dödens geografi. Läs mer om boken på
<https://lymer.bokorder.se/sv-se/article/5002/dodens-geografi>
